

Namesto da bi se naredila vidnost eklektičnosti in remiksabilnosti tako sedanjega kot preteklega časa, se čas zapre v simulirano identiteto. Jugonostalglični retro na ravni popularne kulture onemogoča odnos do preteklosti, ki bi baziral, kot to nekje pravi Nietzsche, na dejanskem čutu za zgodovino. Ta preteklosti ne simulira kot homogeno in linearno polje, temveč jo ponovno (iz)najdeva kot heterogeno in vedno-že kompozicionirano, kot bojno polje, kot rezultat razmerja sil. Na to nezmožnost, pravzaprav na odsotnost možnosti čuta za dejansko zgodovino, z vso kompleksnostjo, ki temu nujno pripada, govori neki drugi glasbeni pojav, ki je v knjigi tudi omenjan, ni pa izdatno tematiziran – kdo drug kot Damir Avdič, nekakšen kontrapunkt tako jugofilični kot jugofobični perspektivi.

Če kaj, potem *Rock'n'retro* ne predstavlja le pomembnega pristavka k študijam postsocialistične politično-mitološke realnosti, temveč pomemben pristavek, celo imperativ, k študijam popularne kulture, še posebej popularne glasbe, pa četudi gre za najbolj trivialne muzike v pravem pomenu te besede. Kljub institucionalizaciji kulturnih študij je popularna glasba namreč še vedno akademsko in raziskovalno podprezentirano polje. Kot pa pokaže knjiga, to polje ne le da zahteva resno obravnavo, temveč je nemara tisto bojno polje, ki nas zaznamuje bolj kot katerokoli drugo.

Tjaša Pureber

Žiga Vodovnik. A Living Spirit of Revolt: The Infrapolitics of Anarchism. Oakland: PM Press, 2013. 232 strani, (ISBN 978-1-60486-523-3), 24 evrov (18,95 USD)

Vse od vstaje »ljudstva iz Seattla«, še posebej pa od arabske pomladi in gibanja Occupy se zdi, da je anarhizem – v svoji bolj ali manj eksplicitni obliki – postal ključna metoda organiziranja ljudi po vsem svetu. Vzporedno s tem narašča tudi zanimanje zanj v polju akademskega raziskovanja. Tudi na našem prostoru, kjer pa del o anarhizmu še vedno ne moremo prešteti niti na prste obeh rok. Z mislijo in prakso anarhizmov se v Sloveniji že vrsto let ukvarja Žiga Vodovnik, čigar knjiga *A Living Spirit of Revolt* je pred kratkim izšla pri priznani radikalni ameriški založbi PM Press.

Gre za idejno navezavo na njegovo zgodnejše delo v slovenskem jeziku *Anarhija vsakdanjega življenja*. V angleški različici poskuša avtor pisati zgodovino in sedanjost te politične misli akcije izven okvirov klasičnega anarhističnega kanona, saj pravi, da »čeprav izjemnih prispevkov klasikov anarhizma ne gre podcenjevati, so ti praviloma rezultat številnih anonimnih posameznikov« (str. 7). Vodovnik poskuša v svoji monografiji anarhizem preučevati onkraj ustaljenih norm objektivistične znanosti, saj si za zgled vzame pozicijo aktivista akademika, ki s svojim delom ne želi biti odtujen od družbenih bojov, temveč v njih tvorno sodelovati.

Poleg pogledov na nekaj ključnih tem znotraj anarhizma, kot so vprašanja nasilja, države, moči in demokracije, avtor raziskuje tudi ontološko zasidranost anarhizma znotraj polja ideje o delni družbeni pogojenosti človeške narave. V nadaljevanju ponudi še kratek opis genealogije anarhistične misli ter ključne shizme znotraj njega, ter se posveti doslej morda manj znanim aspektom anarhizma. V tem kontekstu je še posebej zanimivo avtorjevo raziskovanje zgodovine transcendentalističnih avtorjev v Združenih državah Amerike in njihovega vpliva na razvoj tamkajšnjih sodobnih oblik anarhizma.

Vodovnik anarhizma v prvi vrsti ne želi obravnavati kot monoliten pojav, saj eksplicitno poudarja njegove notranje kontradikcije, zaradi česar bi lahko upravičeno govorili o anarhizmih, in ne le anarhizmu. Vseeno ugotavlja, da različne struje družijo »kombinacija idej socializma s svobodo in demokracije z ukinitvijo avtoritete« (str. 110). Čeprav pristane na osnovno delitev

na individualni in socialni anarhizem, se zdi, da se avtor zaveda generalizacije, ki jo takšna posplošitev nujno prinese s sabo. Pri poskusu zaobjetja anarhistične misli skozi koncept razlike pa se seveda odpira tudi vprašanje relevantnosti. Povedano drugače: je za razumevanje ključnih vprašanj, s katerimi se trenutno ukvarja anarhistično gibanje, politično produktivno odpiranje organizacijskih in strateških premislekov o vključevanju v širše družbene boje skozi prizmo (poglabljanja) političnih nesoglasij, ali je bolj smiselna gradnja zavezništev na podlagi skupnih imenovalcev.

Druga predpostavka, ki je skozi Vodovnikovo delo jasno razvidna, je njegovo zavračanje dogmatske zasidranosti anarhizma, teoretičnega purizma, strogega nasprotovanja kompromisom in reformizmu ter neomajno vztrajanje pri osnovnih načelih, ki jo avtor opaža (čeprav tovrstnih tokov, skupin in posameznikov eksplicitno večinoma ne omenja) predvsem pri samodeklariranih anarhistih. Avtorjeva kritika takšnega zapiranja delovanja je na mestu, saj ne glede na njegovo opažanje, da je to tudi eden od razlogov, da je anarhizem uspel ohraniti svoj ontološki radikalizem, tak trend potencialno lahko predstavlja nevaren obrat k samomarginalizaciji anarhističnih idej. Te kot takšne namreč ne morejo prispevati k temeljnim družbenim spremembam, saj v svojem ohranjanju »čistosti« ne morejo obstajati drugače kot v ozkih izoliranih skupinah brez možnosti testiranja svojih idej v širšem kontekstu.

Drugo vprašanje pa je, ali v sodobnem anarhističnem miljeju tovrstna samomarginalizacija dejansko obstaja na način, da vsi samodeklarirani anarhisti svoj projekt vidijo kot eksperimentiranje z revolucioniranjem praks vsakdanjega življenja na ravni ozkih krogov ljudi, ali pa sodobni anarhizem v resnici preizkuša predvsem, kako v širši zgodbi družbenega upora ustvariti pogoje, da se znotraj militantnih krogov razvite ideje in koncepti boja kot zgled razširijo tudi med ljudmi, ki ideološko niso povezani ali identificirani z anarhizmom, ter da se pri tem v skladu z nedogmatskim načelom seveda tudi nujno transformirajo skozi kolektivno delovanje.

V ozadju vprašanja o (ne)dogmatskem anarhizmu se namreč skriva temeljna diskusija znotraj anarhističnih krogov v zadnjem desetletju. Gre za to, ali je smiselno anarhizem dojemati kot metodo (znotraj česar, kot opaža Vodovnik, številni anarhisti, ki želijo tudi na diskurzivni ravni ohranjati odprtost, sebe eksplicitno ne deklarirajo za anarhiste), ali ideologijo. V lokalnem prostoru je to dilema Nikolai Jeffs naslovil z vprašanjem latentnega ali manifestnega anarhizma, v tujini pa je pogosta delitev na anarhiste z malim oziroma velikim A-jem (o čemer Vodovnik piše v *Antologiji anarhizma 3*).

Kot opaža avtor, so se »anarhistična načela neavtoritarnega organiziranja razširili po svetu do te mere, da bi lahko številna družbena gibanja klasificirali kot anarhistična, čeprav sama te identitete ne bi prevzela« (str. 7). Avtor v svojem delu tako omeni upor v Oaxaci leta 2006 in zapatistično vstajo. Njegovo opažanje o razširjenosti metod, ki jih pogosto asociiramo z anarhizmom (denimo skupščine, vodene po neposredno demokratičnih načelih, neavtoritarna oblika organiziranja brez vodij, horizontalizem, avtonomija in decentralizacija) gotovo drži. A ta naracija hkrati poseže v srž poskusa razumevanja sodobnih globalnih vstaj in njihovih notranjih omejitev. Preden razvijemo to tezo, moramo seveda nujno opozoriti na težavo, ki se pojavi ob poskusu poenotenja kateregakoli družbenega gibanja v monolitno tvorbo, o kateri je mogoče presojati generalno, saj to po eni strani hudo poenostavi in izbriše notranje kontradikcije, ki so v trenutku družbenega prevrata sposobne ustvariti resnične politične inovacije, po drugi pa vrši (vsaj) diskurzivno nasilje nad posameznimi deli gibanja.

A če vseeno pogledamo le dva najbolj očitna primera v zadnjih letih: v primeru gibanja Occupy v ZDA je vztrajanje pri obliki neposredne demokracije (ki je sicer lahko označena za anarhistično, ne da bi se tako imenovala) ustvarilo le učinek ohranjanja sistema ter v najboljšem primeru liberalnih rešitev in minimalnih izboljšav obstoječih družbenih kontradikcij (izjema je bilo le nekaj zasedb, denimo tista v Oaklandu, kjer pa so bili (eksplicitno definirani) anarhisti v veliki meri soustvarjalci ritma dogajanja od samega začetka). V primeru Ukrajine je najbolj jasno razvidno, kako so avtonomni nacionalisti in fašistične grupacije uporabljali metode, ki

so lastne tudi anarhističnemu organiziranju, pa so te privedle le do izključevanja in zatiranja, ne pa svobode in temeljne družbene spremembe onkraj kapitalizma in drugih oblik prevlade. Še več, fašistične skupine v Ukrajini niso imele resne premoči, saj so bile razmeroma majhne; svoj zagon so dobile šele v točki, ko je njihove ideje prevzela večina prej ideološko nedefiniranih ljudi (s tem terminom se poskušam izogniti morda še bolj problematičnemu terminu »običajnih ljudi«, ki uvaja nekakšno razlikovanje med profesionalnimi aktivisti, ki posedujejo znanje in zavest, ter vsemi ostalimi), za katere se zdi, da so v trenutku družbenih vstaj (bolj) odprti za različne eksperimente z radikalnimi perspektivami transformiranja svojega življenja.

Posledično se torej zdi, da postaja v novih oblikah družbenih vrenj in gibanj vse bolj nevarno, da se metode delovanja ločijo od svojih radikalnih izvorov, saj kot takšne postanejo veliko bolj ranljive za rekuperacijo s strani kapitala, države, strank, paramilitarnih formacij ali nevladnih organizacij. Gotovo je beseda anarhizem tu zamenljiva, a ravno zaradi svojega (bolj ali manj jasnega) izvora in konsistentnosti zagovarjanja načel skozi zgodovino lahko ponudi trdno referenčno točko, iz katere je mogoče raznoliko premišljevanja ter boj proti njemu in onkraj obstoječega tako sistema kot v končni fazi tudi lastne identitete.

Vodovnikova knjiga je prek teh vprašanj pomembno izhodišče za diskusijo o premislekih anarhizma. Zaradi svoje jasnosti bo gotovo temeljno čtivo za vsakogar, ki se želi seznaniti z osnovami anarhistične zgodovine in kot taka dobra iztočnica za raziskovanje kompleksnih pojavnosti anarhizma v sodobnosti.

Mojca Vizjak Pavšič

Vladimir Batagelj, Patrick Doreian, Anuška Ferligoj, Nataša Kejžar: Understanding Large Temporal Networks and Spatial Networks: Exploration, Pattern Searching, Visualization and Network Evolution. New York: Wiley, Wiley Series in Computational and Quantitative Social Science, 2014. 456 strani, (ISBN: 978-0-470-71452-2), 80 USD

Analiza omrežij, ki se je več desetletij ukvarjala z majhnimi oziroma zelo majhnimi omrežji, na kar so vplivale predvsem tehnične omejitve pri zbiranju in analizi podatkov, se od devetdesetih let preteklega stoletja dalje osredotoča na raziskave velikih omrežij, ki obsegajo tudi več milijonov enot, saj hiter razvoj sodobne informacijske tehnologije omogoča shranjevanje in obdelavo vse večjih količin podatkov. Znanstvena monografija avtorjev Vladimira Batagelja, Patricka Doreiana, Anuške Ferligoj in Nataše Kejžar *Understanding Large Temporal Networks and Spatial Networks: Exploration, Pattern Searching, Visualization and Network Evolution (Razumevanje velikih časovnih in prostorskih omrežij: Raziskovanje, iskanje vzorcev, prikazi in razvoj omrežij)*, ki je pred nedavnim izšla v zbirki za računalniške in kvantitativne družboslovne vede založbe Wiley, raziskuje družbene mehanizme, ki vodijo k spremembam omrežij in jih povezuje z ustreznimi modeli spreminjajočih se struktur za odkrivanje vzorcev.

Kot uvodoma poudarjajo avtorji, je bil njihov osnovni cilji pri pripravi knjige povezovanje vsebine in metod z namenom, da bi razumeli velika omrežja in procese, ki delujejo v njih in na njih. Za to je potrebna analiza kakovostnih empiričnih podatkov, bistvena značilnost znanstvenih raziskav. Povezovanje vsebine, metod in kakovostnih podatkov je ključno za razumevanje družbenih pojavov, kar pomeni, da je treba zelo skrbno izbirati sestavne dele te trojke, opozarjajo avtorji, katerih namen je pojasnjevanje velikih časovnih in prostorskih omrežij na način, ki presega enostavne splošne opise njihovih struktur. Pri analizi obeh vrst omrežij mora izvajanje